Conceptversie

Communicatieplan Pilot Lood in de bodem

5.1, 2, e
December 2020

Inleiding

Door zijn industriële geschiedenis kent Amsterdam diverse vormen van bodemverontreiniging. Lood is een van de verontreinigingen die veel voorkomt in de Amsterdamse bodem. Het college van B&W is zich bewust van de mogelijke risico's van lood in de grond. Als kinderen vaak op onbedekte grond spelen kunnen zij lood binnenkrijgen, hierdoor kan de ontwikkeling van hun leervermogen worden beperkt. Vanuit het Convenant bodem en ondergrond 2016-2020 zijn overheden verplicht om de risico's van diffuse verontreinigingen aan te pakken.

Om de hoeveelheid lood in het milieu te verkleinen, zijn er in Amsterdam verschillende maatregelen genomen. Zo is lood uit benzine en verf gehaald en zijn op plekken loden waterleidingen vervangen. Ook de nog bestaande loodverontreinigingen worden aangepakt. Zo heeft de ~~Gemeente~~ gemeente Amsterdam de grond in bijna alle openbare speelveldjes en op schooltuinen op lood onderzocht. En daar waar nodig de verontreiniging verwijderd.

Pilot lood in tuinen

Ook in de bodem van tuinen in vooroorlogse wijken en dorpen kan lood aanwezig zijn en kunnen kinderen aan lood worden blootgesteld. Ouders kunnen door het opvolgen van eenvoudige gebruiksadviezen de blootstelling aan bodemlood drastisch terugdringen (handen wassen, voeten vegen, stofzuigen, kinderen in een zandbakje laten spelen). Er is echter weinig bewustzijn van de risico's bij ouders. De GGD, die veel ervaring heeft met communicatie over gezondheidsrisico's, verwacht niet dat de bewustwording met algemene middelen veel kan worden vergroot. Daarom bereidt G&O, in samenwerking met GGD, een pilot voor in de Staatsliedenbuurt. De Staatsliedenbuurt is gebouwd op een 19e eeuws industriegebied. Volgens het Bodeminformatiesysteem komen in de wijk zeer hoge loodgehalten voor.

Inhoudsopgave

I. Analyse pag. 4

II. Doel pag. 4

III. Doelgroepen pag. 5

[IV.] Kernverhaal pag. 6~~p~~

IV.[V.] Strategie pag. 7

V.[VI.] Middelenmix pag. 8

VI.[VII.] Budget pag. 9

Bijlagen

1. FAQ lijst
2. Risisco’s

I. Analyse

Door de grootschaligheid van de diffuse verontreinigingen is er, anders dan de eerdere aanpak van spoedlocaties zoals de speeltuinen, een alternatieve aanpak nodig. Amsterdam wil dat kinderen in de stad zo min mogelijk blootgesteld worden aan grond die met lood is vervuild. Daarvoor is een programma ontwikkeld met verschillende maatregelen om de blootstelling van jonge kinderen aan lood te verminderen. De meest effectieve maatregel is dat ouders enkele eenvoudige maatregelen nemen waardoor hun kinderen niet of minder aan lood worden blootgesteld in tuinen of buiten. Dit kan eenvoudig door het opvolgen van gebruiksadviezen. De effectiviteit hiervan blijkt op basis van een RIVM-onderzoek echter beperkt te zijn. Amsterdam wil die effectiviteit vergroten. Praktijkervaring leert dat het uitvoeren van gericht onderzoek helpt om te komen tot de juiste aanvullende maatregelen en bewustwording bij burgers van het grote belang van het opvolgen van gebruiksadviezen. Om ervaring op te doen met de Amsterdamse aanpak wordt een pilot voorbereid waarin bewoners persoonlijk worden benaderd. De Staatsliedenbuurt lijkt hiervoor geschikt.

Met de pilot in de Staatsliedenbuurt willen we ervaring op doen met de tuinenaanpak. Hiervoor willen we in minimaal in 100 tuinen een risicocheck hebben uitgevoerd. Op basis van de pilot wordt de tuinenaanpak geoptimaliseerd, de respons, handelingsbereidheid van de bewoners moet voldoende zijn om de aanpak uit te rollen over de stad. Daarentegen is het niet de bedoeling dat er grote onrust ontstaat door het bewuster maken van de bewoners. Met de pilot worden ook de kosten voor de uitrol over de stad in beeld gebracht. De evaluatie van de pilot geeft input aan de verdere invulling van het programma ‘Aanpak loodverontreinigingen’.

II. Doel

Doel

Tuineigenaren bewuster maken van de aanwezigheid van lood in de oud stedelijke gebieden, door het aanbieden en uitvoeren van een risicocheck. Door

het uitvoeren van de risicocheck willen wij tuineigenaren ertoe aanzetten om hun gedrag aan te passen (opvolgen gebruiksadviezen) en de tuin anders in te richten, waardoor blootstelling aan de met lood verontreinigde grond wordt verminderd. Wanneer tuineigenaren plannen hebben om de tuin volledig her in te richten of bijvoorbeeld de woning gaan renoveren (natuurlijk moment), willen wij hen stimuleren om de tuin te saneren.

Resultaat gehele aanpak
Bewustwording bij inwoners van Amsterdam, met name tuineigenaren, dat in de oude binnenstad, dorpskernen en lintbebouwing lood in de grond zit, zodat de blootstelling aan lood vanuit de grond wordt verminderd.

Communicatiedoelen
Informeren:
- Wat is lood?
- Oorzaak vervuilde tuinen
- Mogelijke gevolgen contact met lood
- ~~Oplossingen~~ Werkwijze saneren en gebruiksadviezen
- Verantwoordelijkheden

Bewustmaken:
- Risico's lood
- Nut en noodzaak testen
- Belang van ~~een oplossing~~ saneren of opvolgen gebruiksadviezen

Activeren:
- Testmoment aanvragen
- Bij het aantreffen van een verhoogde loodwaarde: ~~oplossing kiezen~~ (saneren of) gebruiksadviezen overwegen
- ~~Oplossing (laten) uitvoeren~~ Gebruiksadviezen toepassen

III. Doelgroepen

De keuze voor pilotwijk is gevallen op de Staatsliedenbuurt. De wijk is gebouwd op een 19e eeuws industriegebied en het is mogelijk de meest verontreinigde woonwijk van Amsterdam. Volgens het Bodeminformatiesysteem kunnen er in de wijk hoge loodgehalten voorkomen. De wijk is gebouwd in een typisch Amsterdamse bouwblokkenstijl met 4 woonlagen en binnentuinen. In de wijk wonen 13.000 mensen verdeeld over +/- 8.000 huishoudens. Er wonen 502 kinderen van 0-3 jaar en 817 kinderen van 4-14 jaar.

Primaire doelgroep
Huiseigenaren
Van de +/- 8000 woningen zijn er 2.400 bewoond door eigenaren, er zijn 3.700 corporatiewoningen en de overige 1900 worden door particulieren verhuurd. We richten ons in deze pilot alleen op de huiseigenaren en niet op de huurders. Dit

omdat de corporaties hebben aangegeven op dit moment geen tijd hebben om mee te doen aan de pilot.

Secundaire doelgroep
De secundaire doelgroepen zijn personen of instanties die wel geïnformeerd moeten worden over de pilot, maar (nu) niet direct betrokken zijn bij de pilot. Zij worden via verschillende kanalen geïnformeerd over de pilot.

Extern
- Particuliere verhuurders
- Woningcorporaties (AFWC)
- Media
- Omgevingsdienst
- VvE's
- Bureau binnentuinen
- huisartsen
- Volkstuinverenigingen
- Waternet rainproof
- Woon
- OKT
- Belangenorganisaties
- Buurttuinen /Hoveniers/aannemers
- RIVM (ivm effectiviteit gebruiksadviezen)
- Kadaster

Intern
- Bestuur stadsdeel
- Wethouders (en gevolg)
- G&O
- Gebiedsteam West
- Afdeling bodem gemeente Amsterdam
- Raadsleden
- 14020
- Directies Wonen
- GGD
- Duurzaam
- OIS

IV. Kernverhaal

Start pilot 'Let op lood'

Door zijn industriële geschiedenis kent Amsterdam diverse vormen van bodemverontreiniging. Lood is één van de verontreinigingen die veel voorkomt in de Amsterdamse bodem. Lood kan een negatieve invloed hebben op de

gezondheid, vooral bij jonge kinderen. Om de hoeveelheid lood in het milieu te verkleinen, zijn er verschillende maatregelen genomen. Zo is lood uit benzine en verf gehaald en zijn op plekken loden waterleidingen vervangen. Ook de nog bestaande loodverontreinigingen worden aangepakt. Daarvoor heeft de gemeente Amsterdam de grond in bijna alle openbare speelveldjes op lood onderzocht. Daar waar nodig is de verontreiniging verwijderd. De gemeente Amsterdam gaat nu verder met het aanpakken van tuinen door te starten met de pilot ‘Let op Lood’.

Pilot Staatsliedenbuurt
Recente inzichten wijzen uit dat inname van lood door kinderen veel schadelijker is dan werd gedacht. Bij het buitenspelen kunnen kinderen grond binnenkrijgen als ze vieze vingers in hun mond steken. Als ze vaak op onbedekte grond spelen kunnen zij op deze manier lood binnenkrijgen. De gemeente wil ook deze blootstellingen terugdringen. Daarom start de gemeente met een pilot ‘Let op Lood’. Hiermee wil de gemeente bewoners bewust maken van de risico’s van lood en informeren over wat ze kunnen doen om de risico’s te voorkomen.

De aanpak van het project richt zich op naar schatting 80.000 tuinen in Amsterdam, die zich bevinden in een gebied waar verhoogde loodconcentraties worden verwacht. Er wordt nu met een pilot gestart in de Staatsliedenbuurt. Ruim 600 woningen worden aangeschreven om mee te doen aan de pilot. Na drie maanden wordt de pilot geëvalueerd, waarna de aanpak verder over Amsterdam kan worden uitgerold.

Gratis risicocheck
Bewoners die worden uitgenodigd om mee te doen aan de pilot krijgen een brief van de gemeente. Hierin biedt de gemeente een gratis risicocheck aan, zodat bewoners het loodgehalte van hun tuin kunnen laten meten. Voor de risicocheck komt er een loodadviseur van de gemeente langs om bodemmonsters te nemen. De adviseur informeert de bewoners over de maatregelen die zijn kunnen nemen indien de loodgehalten te hoog blijken te zijn. Door eenvoudige maatregelen te nemen zoals handen wassen, het plaatsen van een zandbakje en stofzuigen kunnen risico’s worden voorkomen. Het is belangrijk om het proces voor de risicocheck zo makkelijk mogelijk te maken, om de respons te maximaliseren. Bijvoorbeeld door aan de brief een QR-code toe te voegen. Dit moet dan naar een heel simpel aanmeldformulier leiden, waar je bij voorkeur al meteen een moment kunt inplannen.

V. Strategie

Een belangrijk doel van het tuinenproject is om inwoners bewust te maken van de risico’s
van lood en wat ze kunnen doen om de risico’s te voorkomen. De aanpak van het project
gaat zich richten op naar schatting ca 80.000 tuinen in Amsterdam, die zich bevinden in een

gebied waar verhoogde loodconcentraties worden verwacht.

De ervaring van de GGD leert dat mensen op basis van algemene informatie nauwelijks
actie ondernemen. Dit kan mogelijk wel bereikt worden door een (wijk)gerichte aanpak waarbij deelname aantrekkelijk wordt gemaakt door bewoners te wijzen op de
ondersteuning die de gemeente kan geven.

De wijkgerichte aanpak is grotendeels gericht op bewustwording, waarna bewoners
worden geholpen om maatregelen te nemen die blootstelling tegen gaan. De pilot
wordt voorbereid in samenspraak met de gebiedsmakelaar, zodat communicatie wordt
afgestemd op projecten, actualiteiten of andere factoren die binnen de wijk spelen
Omdat op voorhand moeilijk te voorspellen is wat de respons op de wijkgerichte aanpak is,
wordt gestart met een pilot. Met deze aanpak is in Nederland namelijk nog geen ervaring
opgedaan.

Werkwijze
De gemeente biedt aan om langs te komen om het loodgehalte in de tuin te bepalen. Dat kan op initiatief van een bewoner, nadat zij informatie hebben ontvangen. Bewoners krijgen de mogelijkheid om een afspraak te maken met medewerkers van de gemeente die met een speciale meter de tuin kunnen onderzoeken. Dit heeft een aantal grote voordelen. Onze medewerkers kunnen uitleggen wat de risico’s zijn en wat mensen kunnen doen om die risico’s weg te nemen. Daarnaast kan met de meter direct worden bepaald wat de loodconcentratie in de tuin is zodat mensen ook meteen weten wat er aan de hand is. Tot slot kunnen onze medewerkers wijzen op de subsidie Bodemsanering, maar ook de mogelijkheid om de verontreinigde grond naar de grondbank te brengen. Het afgraven van vervuilde grond is één methode om de blootstelling te verminderen, maar er zijn ook andere maatregelen mogelijk. Denk hierbij aan het plaatsen van een zandbak met schoon zand, het aanbrengen van gras of houtsnippers of het voor kleine kinderen onbereikbaar maken van het vuile deel van de tuin. Tegels zijn niet gewenst vanwege de rainproof ambities van de gemeente.

Werkwijze:
1. Mensen maken een afspraak voor een meting;
2. Afdeling bodem huurt 1 week per maand een XRF-meter en medewerkers lopen dan de afspraken langs;
3. Medewerkers bodem voeren metingen uit en geven informatie. Ze wijzen op de mogelijkheid om de grond af te voeren en bieden hulp aan bij het opstellen van een BUS-melding. Aan tafel maken ze een kort verslag en versturen dat direct.

4. Het initiatief, verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van de sanering, het inhuren van milieukundige en aannemer ligt geheel bij de tuineigenaar.

Het voordeel van deze werkwijze is dat voorlichting en onderzoek kan worden gecombineerd en dat direct maatwerkadvies kan worden gegeven. Het nadeel is dat dit onderzoek wel relevante informatie geeft maar formeel niet erkend wordt. Als een tuineigenaar besluit te saneren zal nog een bodemonderzoek worden uitgevoerd door een erkend bodemonderzoeksbureau.

OI&S
Voordat de pilot begint wordt er door OI&S een nulmeting gedaan naar de kennis van bewoners over de risico's van lood in de bodem. (Ook bereidheid tot nemen van maatregelen checken / communicatiemiddelen checken?)? Wat is de opdracht aan OI&S.

VI. Middelenmix

Wat	**Doelgroep**	**Wie**
Update website lood (amsterdam.nl/loodinbodem)	Inwoners gemeente Amsterdam	Communicatie
Folder met informatie over vervolgstappen	Inwoners gemeente Amsterdam	Communicatie
Bewonersbrief met factsheet / infographic / kleurenkaart	Huiseigenaren Staatsliedenbuurt	Bodem
Informatieavond (online)	Huiseigenaren Staatsliedenbuurt	Bodem / Communicatie
Inloopspreekuur	Huiseigenaren Staatsliedenbuurt	Bodem
Meting en adviesgesprek	Huiseigenaren Staatsliedenbuurt	Bodem
Brief met uitslag meting en advies op maat	Huiseigenaren Staatsliedenbuurt	Bodem
Persbericht	Inwoners gemeente Amsterdam	Communicatie
Artikel in Amsterdam.nl (krantje gemeente Amsterdam)	Inwoners gemeente Amsterdam	Communicatie
Nieuwsbrief stadsdeel West	Inwoners gemeente Amsterdam	Communicatie
Facebook en Twitter stadsdeel West	Inwoners gemeente Amsterdam	Communicatie

VII. Budget

De pilot wordt gefinancierd uit de reserve Bodemsanering en Nazorg, waarbinnen in totaal
€ 3,5 miljoen voor diffuus lood is gereserveerd. Voorlopig wordt voor de aanpak van lood in
tuinen in de hele historische stad een budget van € 500.000 per jaar gereserveerd. Met een
looptijd van 4 jaar komt het totale budget daarmee op € 2 miljoen van de beschikbare €3,5
miljoen.

Uit dit budget is ….. gereserveerd voor communicatie.

- Folder
- Foto’s voor communicatiemiddelen zoals folder en website
- Kleurenkaart lood in bodem
- Bewonersbrieven
- Online informatieavond
- Inrichten aanmeldsysteem risicocheck / enquêtetool

Bijlagen

Bijlage 1. Vragen en antwoorden

1. Waarom hoor ik dit nu pas, mijn kind is net 7.
   Antwoord: Het is pas sinds 2015 bekend dat lood schadelijker is dan gedacht. Er zijn de afgelopen jaren steeds meer onderzoeken naar gedaan.

2. Wat doet de gemeente als mijn tuin verontreinigd is?
   Antwoord: De gemeente geeft advies hoe u met een eventuele verontreiniging om moet gaan en hoe u risico's kunt wegnemen.

3. Waarom moet ik de tuin saneren en de kosten hiervoor betalen?
   Antwoord: Saneren is niet verplicht. De gemeente heeft wel een subsidieregeling. Als u eigenaar bent heeft u daar een eigen verantwoordelijkheid in.

4. Is de risicocheck verplicht?
   Antwoord: Nee die is niet verplicht. Maar bij de verkoop van de woning moet de huidige eigenaar de nieuwe eigenaar wel wijzen op de verontreiniging.

5. Ik huur de woning en ik krijg geen toestemming van de eigenaar om een risicocheck te laten uitvoeren. Wat nu?
   Antwoord: Vanuit G&O wordt gezegd dat er geen toestemming nodig is.

6. Wordt mijn huis minder waard?
   Antwoord: U heeft wel een verantwoordelijkheid naar de volgende bewoner.

7. Ik verbouw groenten in de tuin, kan dat kwaad?
   Antwoord: We adviseren om geen groente te eten uit de tuin als er een schadelijke verontreiniging wordt gemeten. Daarom raden we aan om een risicocheck te doen.

8. Mijn kinderen hebben vroeger heel veel gespeeld in de tuin krijgen ze nou kanker?
   Antwoord: 5.1, 2, e overlegt (GGD)

9. Ik heb gehoord dat ik mijn tuin niet mag dicht tegelen hoe zit dat?
   Antwoord: Neem eens een kijkje op de site van rainproof wat er is te doen.

10. Word ik ziek van de verontreinigde grond?
    Antwoord: Volwassenen hebben hier minder gezondheidsrisico's van dan kleine kinderen

11. Mijn kleinkinderen komen af en toe op bezoek, moet ik mij zorgen maken?
Antwoord: Het risico ontstaat bij langdurig en veelvuldig contact

12. Mijn huurbaas wil de grond niet saneren, kan ik hem verplichten?
Antwoord: Uitzoeken bij de juristen en AFWC

13. Zijn er subsidies vanuit de gemeente die ik hiervoor kan gebruiken?
Antwoord: Ja, de gemeente heeft een subsidieregeling die u op de website kunt vinden. www……..

14. Waarom moet ik sanering zelf betalen? Waarom betaalt de gemeente dit niet?
Antwoord: Als je een huis koopt aanvaard je het in de staat waar het zich in bevindt. Ook als u een huis op erfpacht heeft gekocht. Er is een subsidieregeling die u kunt vinden op www..

15. Als ik de gebruiksadviezen opvolg, hoef ik dan niets mee te doen?
Antwoord: Als u kinderen heeft en die komen niet met verontreinigde grond in aanraking, dan is er weinig risico. U moet dit wel aan een eventuele nieuwe bewoner doorgeven

16. Bestaat de kans ook dat ik loden waterleidingen heb?
Antwoord: Als uw huis van voor 1960 is dan is dat mogelijk. Kijk voor meer informatie op www.amsterdam.nl/lodenleidingen

17. ik heb het huis net gekocht, wie moet de eventuele sanering betalend?
Antwoord: De risicocheck wordt door de gemeente betaald.

18. Wordt er ook nog op andere stoffen getest? Zoals bv op asbest?
Antwoord: Er wordt alleen op lood onderzocht omdat lood de meest voorkomende en riskante soort verontreiniging is. Als u zich ongerust maakt over andere verontreiniging kunt u zelf een onderzoek laten doen.

19. Waarom worden de meetgegevens openbaar gemaakt?
Antwoord: Bij de overheid bekende milieugegevens zijn openbare gegevens en die worden door de omgevingsdienst in het informatiesysteem gezet.

20. Ik heb geen kinderen, loop ik nu toch gevaar? ik woon hier al jaren.
Antwoord: Bij de verontreiniging die we in Amsterdam tegenkomen zijn er nauwelijks risico’s. Dat geldt ook voor het consumeren van groente en fruit uit eigen tuin.

21. Mijn hond/kat graaft in de tuin, kan dat kwaad voor hem?
Antwoord: Hier is geen onderzoek naar gedaan. Checken bij de GGD

22. Waar vind ik informatie want er is zo veel?

Antwoord: U kunt meer informatie vinden op onze website Amsterdam.nl/loodingrond

Bijlage 2. **Risico’s**

De volgende mogelijke knelpunten en risico’s zijn in beeld:

1. Het is op dit moment niet in te schatten hoeveel belangstelling er is vanuit bewoners. De pilot is bedoeld om na te gaan hoe we mensen kunnen bereiken, maar er is geen garantie dat we voldoende aandacht krijgen. Het is natuurlijk ook niet uit te sluiten dat het storm loopt. In dat geval moeten we vertragen of het project aanpassen en meer capaciteit en budget aanvragen. Dit risico kan deels worden afgedekt door een online afsprakensysteem in te richten, waardoor het aantal afspraken meteen beter kunnen verdelen.
2. Het bedrag dat beschikbaar is om mensen substantieel te ondersteunen om tuinsanering uit te voeren is zeer beperkt ten opzichte van het aantal verontreinigde tuinen. Met het budget kan ca 1% van de tuinen worden gesaneerd. De verwachting is dat de belangstelling om te saneren ook beperkt is zodat de meeste aanvragen toch toegekend kunnen worden.
3. Het project richt zich op de huiseigenaren met een tuin en niet op bewoners die een huis huren. Hiertoe is besloten na overleg met het AFWC. Het AFWC heeft aangeven dat zij nu geen tijd/financiële middelen hebben om aan deze pilot mee te werken. Dat betekent dat deze huurders geen brief krijgen met een uitnodiging voor een risicocheck. Indien deze huurders via via te horen krijgen van deze pilot en ook een risicocheck willen is dat uiteraard wel mogelijk. Dat wordt dan niet geweigerd. Ze krijgen enkel geen uitnodiging voor deze pilot.
4. We hebben nog geen aanpak van moestuinen en volkstuinen vastgesteld. Ca 10 jaar geleden is er wel uitgebreid aandacht geweest voor tuincomplexen, maar daarbij zijn wel de oude loodnormen aangehouden. Het voorstel is om op een later moment voor moes- en volkstuinen tot een vergelijkbare aanpak te komen als voor de tuinen.

In reactie op de verhoogde aandacht voor lood zullen Amsterdammers beter willen weten wat de risico’s precies zijn en welk handelingsperspectief zij hebben. Dat perspectief is beperkt, gezien de capaciteit om te testen, het beschikbare budget voor bodemsanering en het feit dat je als bewoner alsnog veel zelf moet doen, zoals na de het onderzoek door de loodconsulent je tuin aanpassen of, in het ergste geval, saneren. Bij een grote toeloop is het perspectief beperkt en onvoldoende, met een afbreukrisico voor de gemeente (gemeente onvoldoende voorbereid).

De ervaring is overigens dat onrust over verontreiniging makkelijk ontstaat, maar dat deze met de goede informatie over risico’s en gedrag (gebruiksadviezen, bijvoorbeeld handen wassen) ook goed te beheersen is.